Ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteiden toteutuminen

Tampereen seudun ammattiopisto

kehittämispäällikkö Satu Nevalainen

Eduskunnan tarkastusvaliokunta 5.3.2024
Asiantuntijakuuleminen

Reformin tavoitteiden toteutumisen eteneminen

Vuonna 2018 alkaneen reformin mittavien muutosten läpivienti on käynnissä edelleen. Eri lakien, asetusten, säädösten ja määräysten yhteensovittaminen ja niiden pohjalta luotujen käytänteiden ja toiminnallisten prosessien sujuvuuden varmistaminen vaatii aikaa.

Reformin alkuvaiheen ajankohtaan ajoittuneet ammatillisen koulutuksen määrärahaleikkaukset ja korona-aika heijastelevat edelleen reformin periaatteiden mukaisen toiminnan toteutukseen.

Viime vuosien ammatillista koulutusta koskeva uudistukset (oppivelvollisuuden laajentuminen, perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinnon perusteiden uudistaminen 2019-2024, opettajien siirtyminen vuosityöaikaan) ja rahoitusten ennakoimattomuus ovat vaikeuttaneet pitkäjänteistä suunnittelua ja reformin käytänteiden vakiinnuttamista.

Osana laadunhallintaa on uudistettu toiminnallisia prosesseja, lomakkeita, asiakirjoja, ohjeistuksia ym. toimintamalleja reformin periaatteiden mukaisesti. Niitä päivitetään edelleen vastaamaan toimintaympäristön ja perustehtävän muutoksia (oppivelvollisuuden laajentuminen, TE-uudistus, hyvinvointialueiden käynnistyminen).

Reformin periaatteiden toteutuminen

Osaamisperusteisuus, yksilöllisyys, asiakas- ja työelämälähtöisyys

- periaatteet ohjaavat kaikkea koulutus-, opetus- ja ohjaustoimintaa
- käytäntöön soveltaminen edistynyt: kokemusta ja osaamista on hankittu, tapaus- ja tilannekohtaisia ratkaisuja löydetty muutoksen edetessä
- yhteistyö työelämän kanssa on entisestään vahvistunut

Henkilökohtaistamisen periaate soveltuu hyvin ammatilliseen koulutukseen. Jokaiselle opiskelijalle suunniteltu, opintojen edetessä päivittyvä ja toteutettu opintopolku on hyvä tapa kerryttää osaamista ja huolehtia opintojen aikaisesta ohjauksesta. Henkilökohtaistamisesta on saatu hyvää palautetta opiskelijoilta ja opettajilta.

Reformin toimeenpanon haasteet

Tiedolla johtaminen ja ennakointi.

Nuorten hyvinvointiin ja elämänhallintaan liittyvät haasteet. Opiskelijoiden oppimisen tuen ohjauksselliset ja opiskeluhuollolliset tarpeet ovat nousseet vahvasti esiin.

Ammatillisen koulutuksen uudistumisen ohessa ja edetessä on syntynyt paljon ohjaavaa ja määräävää säännöstöä, josta on seurannut erilaisia tulkintoja opiskelija-, viranomais- ja työelämärajapinnoissa.

Reformin tavoite vähentää byrokratiaa yhtenäistämällä lainsäädäntöä on korvautunut uudella, yksityiskohtaista dokumentaatiota vaativalla monimutkaisella tietojärjestelmä- ja tiedonsiirtokokonaisuudella, jota koulutuksen järjestäjän tulee noudattaa.

Opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) koskevaan tietosisältöön on yhdistetty viime vuosien aikana koulutuksen järjestäjän rahoitukseen ja uuteen lainsäädäntöön liittyviä elementtejä, jotka eivät kuulu opiskelijan suunnitelman ohjauksselliseen sisältöön.

Yksilöllisten opintopolkujen tarjonta

- Yksilöllisten opintopolkujen tarjonta on lisääntynyt. Opiskelijalla on mahdollisuus valita tutkintojen sisältöjä ja painottaa osaamistaan kiinnostuksen, osaamisalan ja tulevien työtehtävien suuntaisesti.
- Laaja tutkintotarjonta tukee yksilöllisten opintopolkujen mahdollistamista varsin hyvin. Iso-volyymisillä koulutusaloilla, joissa valinnaisuutta voidaan tarjota laajemmin.
- Yksilöllisiä opintopolkuja tarjotaan eri tavoin.
    - Tarjonnassa on mm. sisältöön (yrittäjyys-, kansainvälinen tai moniosaaja -polku), osaamisen hankkimisen toteutustapaan (työvaltainen-, digitaalinen-, verkko- tai näiden yhdistelmäpolku) tai osaamisen hankkimisen vauhtiin (perus- ja tiivispolku) liittyviä opintopolkuja.
- Opiskelijoilla on merkittävän paljon elämänhallintaan ja opiskeluvalmiuksiin liittyviä tarpeita, joihin ei ammatillisen koulutuksen keinoin pystytä vastaamaan. Yksilölliset opintopolut eivät aina toteudu suunnitellusti.
- Opiskelijapalautteen perusteella opiskelijalähtöisyys on hyvällä tasolla.

Työelämässä tapahtuva oppiminen

Työelämässä oppimisen periaatteet, mahdollisuudet ja toteutusmuodot ovat selkeytyneet ja vakiintuneet reformin myötä.

Työelämässä tapahtuva oppiminen on toteutustavoiltaan monimuotoistunut.

Nuorten lyhyiden oppisopimusten määrä ajalla 2018-2023 on kasvanut.

Yksilöllisen tuen tarve ammatillisessa koulutuksessa on lisääntynyt ja ajoittain voi olla vaikeaa löytää hyviä työelämän oppimispaikkoja.

Käyttöönotettu kansallinen työpaikkaohjaaja- ja työnantajapalaute on koettu hyödylliseksi laadun kehittämisessä.

tredu TAMPERE

Näyttötutkintojen suorittaminen

- Näyttötutkinnot suoritetaan pääasiassa työelämässä käytännön työtehtävissä.
- Näyttöjen suunnittelu-, toteutus- ja arviointiprosessi on selkeytynyt.
- Osaamisen arvioinnin käytänteiden muutokset ovat vaatineet aikaa ja perehdyttämistä sekä vahvaa yhteistyötä työelämän kanssa.
- Osatutkintojen suorittamisten määrä on lisääntynyt.
- Perehdytettyjen työelämäarvioijien määrä on kasvanut.
- Näyttötutkintojen suorittamista ohjaa tutkintokohtaisen osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman opetushallituksen määrittelemä sisältö.

Opintojen suoritusaikojen ja keskeyttämisten kehitys

Jatkuva haku on helpottanut ja nopeuttanut opiskelujen aloittamista, koska on joustava tapa hakeutua opintoihin ympäri vuoden.

Opiskelijoilla, joilla on jo aiempaa osaamista hankittuna ja sopiva koulutuksen toteutusvaihtoehto on tarjolla, opintojen suoritusajat ovat lyhentyneet.

Perustutkinto suoritetaan koulutusalasta riippuen hieman yli kahdessa vuodessa tai kahdessa ja puolessa vuodessa, kun siihen aiemmin ammatillisessa peruskoulutuksessa kului lähes kolme vuotta. Nopeimmin valmistuvien opiskelijoiden koulutusajat ovat hieman lyhentyneet.

Ennen reformia ammatti- ja erikoisammattitutkinnot suoritettiin ammatillisen aikuiskoulutuksen lainsäädännön mukaisesti. Niiden suoritusajat ovat pysyneet ennallaan ollen hieman yli vuoden (13 – 15 kuukautta) mittaisia.

Opintojen keskeyttäminen on kokonaisuudessaan suunnilleen ennallaan, mutta perustutkinnoissa matalampi kuin ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa etenkin oppivelvollisuuden laajentumisen myötä. Opiskelijalla on lakisääteinen oikeus tietyin perustein opintojen keskeyttämiseen, joka koskee myös oppivelvollisia.

Alueellisiin työelämän tarpeisiin vastaaminen

Oppilaitoksessa on panostettu työelämäyhteistyöhön. On kehitetty toimivia malleja ja hyviä käytänteitä yhdessä työelämän kanssa.

Suhdanteet tai alueelliset rakennemuutokset vaikuttavat toteutukseen ja edellyttävät nopeaa reagointia. Jatkossa rahoituksen tulee kannustaa myös tutkinnon osia pienempien kohdennettujen koulutuskokonaisuuksien järjestämistä.

Alueellisiin tarpeisiin on vastattu myös työelämän toimintakokonaisuuksiin soveltuvilla paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvilla tutkinnon osilla. Ne on suunniteltu alueen työelämän tarpeiden pohjalta ja niillä vastataan yrityksiltä puuttuvaan henkilöstön osaamisvajeeseen.

www.tredu.fi

satu.nevalainen@tampere.fi